

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 22 April 1875, kl. 11 f. m.

*Första Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4,
angående väckt förslag om utarbetande af en författning
angående barns och yngre personers användande i fabriks-
arbete.*

Till Utskottet har af Kammararen remitterats af en Herr *Carlson* gjord framställning (N:o 19), i hvilken motionären, med afseende på arbetarebefolkningens ställning, på vigten af det uppväxande släktets vård och på de faror, som hota samhället, om den talrika ungdom, som användes i industriens tjenst, lider till kroppslig helsa och andlig utveckling, fäst uppmärksamheten på behovet af en lagstiftning i ofvan nämnda hänseende.

Efrer att hafva anmärkt, huru efter fabriksindustriens starka utveckling i nyare tider enahanda förhållanden påkallat i olika länder likartade åtgärder, har motionären meddelat grundragen af ifrågavarande lagstiftning i England och i Danmark, i afseende hvarpå Utskottet får till motionen hänvisa.

För att visa behovet af en starkare kontroll å den hos oss nu gällande författnings efterlefnad äfvensom af nya lagbestämmelser har motionären anfört faktiska uppgifter, grundade i första rummet på meddelanden af folkskoleinspektören i Stockholm. Uppgifter från Norrköping, Malmö och Göteborg innehålla ock sorgliga bevis derpå, att det tidiga, alltför ansträngda arbetet för barn och minderåriga personer i fabrikerne medfört

menliga följder för deras fysiska såväl som för deras sedliga och intellektuella utveckling. Skoloråden i alla dessa städer hafva ock sökt utverka åtgärder till afhjelpande af dessa missförhållanden, men hvilka försök icke kunnat leda till önskad påföljd, derföre att de saknade stöd af gällande allmänna föreskrifter. De i fabriker använda barn, långt ifrån att åtnjuta en daglig undervisning, undervisades i allmänhet blott 2 eller 3 timmar under hela arbetsveckans lopp.

Utskottet, som funnit behovet af en ytterligare lagstiftning i detta ämne vara fullt ådagalagdt, anser sig först böra, till fullständigande af hvad motionären anført, i korthet redogöra för de steg, andra länders lagstiftande myndigheter i fråga om detta ärende, i synnerhet på senaste tider, tagit.

Genom den fabriksordning, som år 1869 antogs att gälla i *Nordtyska* förbundets alla länder, äfvensom 1872 i Baden och *Württemberg*, äro många bestämmelser till skydd för minderårige arbetare vidtagna, hufvudsakligen i likhet med hvad den *Preussiska* lagstiftningen förut föreskref. Denna åter hade redan i en förordning af år 1839, föranledd af en framställning från en af landets betydligaste fabriksstäder, förbjudit att använda personer, som icke uppnått 16 års ålder, till fabriksarbete utöfver 10 timmar dagligen och föreskrifvit, att under denna tid bestämda mellanstunders hvila skulle ega rum. Dessa föreskrifter dels bestämdes närmare, dels skärptes ytterligare genom lagen af den 13 Maj 1853, enligt hvilken barn under 12 år icke få i fabriker användas, samt fabriksarbetare före uppnådda 14 års ålder icke hållas till arbete mer än sex, och mellan 14 och 16 år icke mer än tio timmar om dagen.

Dessa lagbestämmelser anses emellertid hafva delat samma öde med den Engelska lagstiftningen i ämnet före 1833 (då en statens tillsyn öfver verkställigheten infördes), nemligen att de antingen blott delvis eller ock alls icke blifvit efterledda.

I *Schweitz* hafva de flesta kantonen en lagstiftning till skydd för de i fabriker använda barn, hvilken i synnerhet afser att betrygga deras ordentliga skolgång. I de nyare lagarne är arbetstiden för dem, som icke uppnått 14 års ålder, inskränkt till 6 timmar om dagen.

I *Frankrike* har erfarenheten äfven visat, att, så länge icke en af staten ordnad tillsyn öfvats, de nu ifrågavarande lagarne föga efterlevats. Sådant har fallet varit med den redan år 1841 stiftade lagen i förevarande ämne. Den förnyade lagstiftning härom, som, efter grundliga förarbeten, flera gånger bragts å bane i Frankrike, har af de tid efter annan utbrytande statshvälfningarne hindrats att komma till fullbordan: så t. ex. år 1848 och på samma sätt år 1870. Frågan väcktes åter i den nu varande nationalförsamlingen, och det af en stor fabriksidkare. På grund af denna framställning antogs den 19 Maj 1874 en ny lag, som bestämmer den ålder,

under hvilken barn och minderårige icke få i fabriksarbete användas, meddelar föreskrifter om den skolundervisning, som de böra så väl dessförrinnan hafva erhållit som äfven under vissa förhållanden samtidigt med arbetet i fabriken åtnjuta, samt ordnar en å statens vägnar utöfvad inspektion.

Det intresse, hvarmed denna fråga allmänt omfattas, visas ytterligare af de lagar, som år 1873 blifvit antagna i Ryssland och Spanien, år 1874 i Holland. I Belgien äro förslag till dylika stadganden nu förelagda representationen.

De föreskrifter, som i den svenska näringslagstiftningen finnas meddelade till skydd för den minderårige arbetarens utveckling i kroppsligt och andlig hänseende, äro hufvudsakligen följande. Redan i Fabriks- och Handtverksordningen af den 22 December 1846 förbjöds att till fabriks- eller handtverksarbetare antaga någon, som icke fyllt 12 år, och detta förbud har förnyats i 15 § af Förordningen angående utvidgad näringsfrihet af den 18 Juni 1864, hvilken förordning i 16 § vidare föreskrifver, att vid inrättningar för fabriks- och handtverksarbeten icke få till arbete nattetid, mellan klockan nio på aftonen och klockan fem på morgonen, användas personer under aderton års ålder. I afseende på de i arbete använda barns och minderåriges undervisning hafva i 1864 års förordning bibehållits de i Fabriks- och Handtverksordningen af 1846 innehållna bestämmelser, nemligen att den, som ej förvärfvat det kunskapsmått, hvilket folkskolestadgan föreskrifver såsom det minsta, bör erhålla undervisning *å de dagar och timmar, idkaren bestämmer*, äfvensom att arbetare må flitigt besöka söndagskola eller annan för näringarne afsedd läroanstalt.

Ehuru mycket godt dessa till största delen redan för tretio år sedan gifna föreskrifter innehålla, anser Utskottet likväl, i synnerhet vid den högst betydande utveckling, vårt lands industri sedermera vunnit, ytterligare bestämmelser i förevarande ämne vara af behof påkallade. Med fabriksrörelsen sjelf har äfven antalet af de vid densammas bedrifvande sysselsatte minderårige arbetare stigit, så att, då fabriksarbetare under 18 år 1863 voro 4,564, deras antal på tio år fördubblats och år 1873 utgjorde nära 10,000.

Den viktigaste bestämmelse, 1846 och 1864 års författningar i detta hänseende innehålla, är säkerligen den som stadgar, att ingen får antagas till biträde i handel eller till arbetare i fabrik, handverk eller annan handtering förr än efter fyllda 12 år. Dermed är utan tvifvel afsedt att förebygga, dels att den kroppsliga utvecklingen icke må genom förtidig ansträngning hämmas, dels att tillfället till åtnjutande af den första skolundervisningen må vara fritt. Men denna föreskrift finnes icke hafva blifvit i verkligheten iakttagen. Ur de af folkskoleinspektören i Stockholm meddelade uppgifter framgår, att endast från sex församlingars folkskolor inom

hufvudstaden hade under åren 1872—1874 afgått till fabriker och handtverk 1,273 barn, som icke uppnått 12 års ålder.

Om minderårig arbetare icke förut förvärfvat kunskaper, som ungefärligen motsvara det i folkskolestadgan föreskrifna minimum, så bör han, enligt Fabriks- och Handtverksordningen af den 22 December 1846 erhålla undervisning, och samma stadgande har intagits i 1864 års författning. Men då ingen gräns blifvit bestämd för den tid, under hvilken ett sådant barn får hållas till dagligt arbete i fabriken, och då enligt samma författning fabriksidkaren eger rätt att för undervisning bestämma dagar och timmar, så har det med denna i sig själf ganska gagneliga föreskrift afsedda syftemål icke kunnat vinnas. Ty om, såsom de ofvan omförmälda uppgifterna gifva vid handen, större delen af de i fabriker arbetande, som ännu icke uppnått fjorton år, äro i arbete *tio, tolf*, ända till *femton* timmar om dagen, så ligger det i sakens natur, att en förut bristfällig undervisning icke kan med framgång fullständigas; icke ens det, som möjligen förut blifvit inhemtadt, kan underhållas, och följden blifver att en betydande del af befolkningen uppväxer i en betänkelig råhet.

Skolstyrelserna i de städer, der fabriksrörelse företrädesvis idkas, hafva derföre äfven, dels i anledning af dessa förhållanden, dels i anledning deraf att fabrikanterne oftast bestämt tiden för de i arbete använda barnens undervisning till inalles *två eller tre timmar i veckan*, till förmån för barnen gjort åtskilliga framställningar, men, då de icke i gällande lagbestämmelser egt understöd, hafva dessa framställningar icke vunnit framgång. Fabrikanterne å sin sida hafva, då författningarne icke innehålla några för alla gällande bestämmelser i detta hänseende, äfven haft svårt att i enstaka fall göra önskliga medgifvanden, emedan konkurrensen med andra idkare af samma yrke, som icke velat bevilja dessa, då måste tillskynda dem olägenheter. Det är ock derföre, som fabrikanterne i nästan alla länder börjat med att vara motståndare till införandet af en lagstiftning i denna syftning, men, sedan erfarenheten utvecklats sig, slutat med att vara de som starkast påkallat dess allvarliga och allmänna genomförande.

Enligt Utskottets tanke borde det vara i lag stadgadt, att ingen finge, åtminstone icke utan vederbörande skolstyrelses medgifvande, till biträde i handel eller till arbete i fabrik eller handtverk användas, hvilken icke, enligt behörigt intyg, inhemtat det i folkskolestadgan föreskrifna minimum. Derigenom skulle en grund vara lagd, på hvilken en fortgående, till ett mindre antal timmar om dagen inskränkt undervisning kunde med hopp om framgång byggas. Vidare synes det vara nödigt, att föreskrifter gifvas, som bestämma, huru många timmar om dagen en minderårig arbetare må kunna hållas till fabriksarbete, vare sig man i detta hänseende vill sammanfatta alla minderåriga utöfver tolf år under ett och samma stadgande, eller, hvilket torde vara

mera ändamålsenligt, göra afseende på de olika förhållanden, som *före* uppnådd fjorton eller femton års ålder och *efter* denna ålders uppnående påkalla sådana bestämmelser. Derigenom skulle både de klagomål blifva afhjelpa, som ofta höras deröfver, att genom det länge oafbrutet fortsatta, enformiga och ansträngande arbetet den kroppsliga utvecklingen hämmas eller förryckes, och äfven tillfälle vara beredt att under en bestämd del af dagen erhålla undervisning. I England hafva, *först* sedan den utväg blifvit funnen att föreskrifva, det arbetare under 14 år icke skulle få hållas till arbete mera än sex timmar om dagen, förhållandena ordnat sig på ett tillfredsställande sätt. Denna ungdom erhåller då vanligen tre timmars daglig undervisning: kropps- och själsarbetet befrämja hvarandra; den unge arbetaren utbildas i de kunskaper han behöfver, utan att han afvänjes från kroppsarbetet, och erfarenheten har visat, att de, som åtnjuta dessa färre timmars undervisning jemte det de äro i arbetet, i allmänhet göra nästan lika stora framsteg, som de, hvilka egna hela sin dag åt skolan.

Vidare synas flerfaldiga bestämmelser erforderliga, för att denna lagstiftning må erhålla nödig fasthet och bestämdhet. Deribland må endast nämnas de föreskrifter, som kunna vara påkallade i hänseende till de sanitära förhållandena i fabrikerne äfvensom till de faror, som kunna uppkomma af ovarsamt närmande till i gång varande maskiner, stadganden angående sättet att styrka uppgifterna om de yngre arbetarnes ålder och helsa m. m. Äfven kan det med skäl sättas i fråga, huru vida icke lagbestämmelser jemväl borde vidtagas i afseende på arbetstiden för qvinliga arbetare.

Slutligen måste Utskottet fästa uppmärksamheten på en punkt, utan hvilken alla andra bestämmelser skulle förblifva kraftlösa, nemligen på behofvet af en ändamålsenlig kontroll å lagens efterlefnad. Vid alla undersökningar, som angående detta ämne anstälts, i alla de lagförslag, som utarbetats, har nödvändigheten af en sådan kontroll framhållits. Denna nödvändighet har sin grund i sjelfva naturen af de förhållanden, som här äro i fråga. Erfarenheten har ock visat, att öfverallt der denna kontroll, utöfvad genom en särskildt anordnad tillsyn å statens sida, icke har funnits, hafva lagens stadganden förfelat sin verkan. Enligt Utskottets uppfattning är en sådan tillsyn af ovedersägligt behof påkallad.

Flera gånger tillföre har Riksdagens uppmärksamhet varit fäst på detta ämne. I underdånig skrifvelse af den 12 September 1857 anhöllo Rikets Ständer, att arbetstiden för barn och yngre personer, använda till arbete vid vissa fabriksgrenar, måtte, om deras ålder vore mellan 12 och 15 år, inskränkas till åtta timmar och, om den vore mellan 15 och 18 år, till tio timmar om dagen. Både vid 1870 och 1871 års riksdagar väcktes förslag i samma syftning, och vid sistnämnda riksdag tillstyrkte båda Kamrarnes Tillfälliga Utskott en underdånig skrifvelse i ämnet.

Vid innevarande riksdag hafva inom båda Kamrarne motioner af likartadt innehåll blifvit väckta. Behofvet af åtgärder för att förebygga, det icke en betydlig del af landets befolkning må uppväxa under förhållanden, som icke blott skada, fördröja eller qväfva den kroppsliga utvecklingen, utan äfven äro egnade att gifva fart åt en lätt öfverhandtagande okunnighet och råhet, har synts Utskottet synnerligen behjertansvärdt. Då likväl hvarje lagstiftning i detta ämne måste vara föregången af en noggrann utredning, och då förslag till bestämda lagstadganden i följd deraf icke synas böra af Riksdagen framställas, får Utskottet, lika med motionären, hemställa,

att Riksdagen måtte genom underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige män låta utarbeta en författning angående barns och yngre personers antagande och användande i fabriks- och handtverksarbete samt om tillsyn från statens sida öfver de deri meddelade föreskrifters efterlefnad.

På Utskottets vägnar:

F. F. CARLSON.

Herr *Asplund* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom Utskottet.
